

Gjeldskriser i lys av korona

Lenge før korona-pandemien brøt ut advarte en rekke organisasjoner om at verden snart kunne stå overfor en ny global gjeldskrise. Allerede ved utgangen av 2018 hadde den globale gjelden steget til rekordhøye 230 prosent av BNP, ifølge [Verdensbanken](#). Tidlig i 2019 konkluderte en [rapport](#) med at 122 av 154 land i det globale sør hadde et kritisk høyt gjeldsnivå. I 34 av verdens fattigste land var gjeldskriser enten nært forestående eller allerede et faktum.

Store gjeldsbyrder betyr at mange lav- og mellominntektsland må bruke nesten alle pengene i statskassa til nedbetaling av gjeld. Dette går på bekostning av investeringer i helse, utdanning og infrastruktur, og er et stort hinder for utvikling, menneskerettigheter og mulighetene for å nå FNs bærekraftsmål.

For mange av landene som sto på kanten av stupet i tiden før covid-19, er situasjonen nå blitt prekær. Tidligere i høst kunne vi blant annet lese om [Zambia](#), som ikke lenger er i stand til å betjene sin gjeld under korona-krisa, og så seg nødt til å be om hjelp.

Noen vil kanskje påstå at det å havne i gjeldskrise er selvpåført. At problemene skyldes dårlig styresett eller korrupsjon i mottakerlandet. Dette kan riktignok være deler av forklaringen, men dersom du har sett "Luksusfellen" vet du også at enkel tilgang på kreditt kan være en grunnleggende årsak til gjeldsproblemer. I Norge snakkes det mye om å forhindre uansvarlig utlånspraksis, og i 2019 strammet regjeringen inn reglene for forbrukslån for å beskytte folk mot u håndterbar gjeld. Når det kommer til gjeld mellom land er dessverre praksisen ganske annerledes.

Effektiv gjeldshåndtering har vært et hull i det globale finanssystemet i over 70 år. Til tross for at vi med jevne mellomrom opplever nye globale gjeldskriser, har lite blitt gjort for å løse de underliggende problemene med det nåværende systemet. Fortsatt ser vi at lån blir gitt på feil premisser eller uten hensyn til mottakerlandets betalingsevne. Og fortsatt ser vi at dette får katastrofale følger for allerede sårbare stater. Når vi vet at hele [64 land](#) i dag bruker mer av sine inntekter på gjeldsbetjening enn på helsetjenester, er det åpenbart at vi står overfor et strukturelt problem.

Korona-pandemien illustrerer tydelig behovet for langsiktige, bærekraftige og rettfærdige løsninger for global gjeldshåndtering. Det verden trenger er nye regler som sikrer at lån blir gitt og mottatt på ansvarlig grunnlag, og som sørger for at långiver også tar sin del av risikoen. FNs prinsipper for ansvarlig utlån og låneopptak, som Norge gikk i bresjen for å innføre, bør være en minstestandard. Vi forventer at regjeringen tar en lederrolle internasjonalt for å få på plass et bindende regelverk for ansvarlig utlån basert på disse retningslinjene.